

DEN UNGE CAMUS

FRÅN 1935, då han var 23 år gammal, till sin död förde Albert Camus anteckningar; en första del av dessa har nu publicerats, omfattande tiden till februari 1942: *Carnets* (Gallimard, 9,50 franc). De innehåller ett mycket skiftande material: fragmentariska dagboksnotiser, utkast till scener i romaner och pjäser, reflexioner om politik, kärlek, liv och död, maximer och paroller som skall tjäna till rättensören. Närmast påminner, så vitt jag kan finna, dessa anteckningar om Barrès "Cahiers", de är lika osystematiska, passionerade, intima och inger läsaren samma tillgivenhet och känsla av närhet. Man blir också imponerad av hur mycket denne unge man läst och tänkt, hur klart han redan i tjugufemårsåldern fixerat de idéer som skulle bli ledande i hans författarskap.

Den franska litteraturen präglas vida mer än exempelvis den svenska, engelska och amerikanska av viljan att finna en norm, en moral eller ett religionssurrogat — som Barrès uttryckte det "ett axiom, en tro eller en furste bland människor". Kanske är denna besatthet en katolicismens gåva till lekmännen — fritänkarna. Camus sökande efter en fast punkt erinrar särskilt om Barrès, och det är tydligt att denne tragiske mytbildare liksom Kierkegaard (nämnd redan 1936), Gide och Malraux hört till de stora ungdomsupplevelserna. Utgångs-

Albert Camus (bilden) dagböcker från slutet av trettitalet har nu publicerats. De är "osystematiska, passionerade, intima", skriver Herbert Tingsten i denna anmälan.

punkten är nihilismen, det omöjliga i att finna ett fäste, livs- och självförakt, vilket inte utesluter njutningar och ett slags lycka — "en viss beständighet i hopplösheten slutar med att alstra glädje". Camus talar om hur han "hånar

sin egen person", att den "liknar den omänskliga bild av världen som är mitt egentliga liv". Men kravet på norm kan inte avvisas. "Jag är utan moral (immoraliste). Översätt det: Jag har behov av att få en moral. Erkänn det då, idiot." Så kommer som en "fast punkt" absurditeten, själva kontrasten mellan meningslösheten och viljan till mening, och fältet är fritt för en stor diktares fantasi.

Men en annan, mera enkel och permanent moral framhålls hos Camus likaväl som hos Barrès — den kan förgyllas med namn som Napoleon och Stendhal. Det gäller att göra något stort, att skapa, att förverkliga sig själv, för att använda det mest romantiska uttrycket. "Jag måste säga, och säga snabbt, vad som uppfyller mitt hjärta." "Tiden — den får jag inte förlora." "Skapa eller inte skapa. I första fallet är allt rättfärdigt. I andra fallet blir absurditeten total. Det blir då att välja det mest estetiska självmordet: Giftermål + 40 timmars arbete eller revolvern." För den fattige Camus är "det smutsigaste och eländigaste" att arbeta, dvs att ha en ordinär tjänst för att uppehålla livet, och därmed drivs han rent av till en gammal rousseauansk tanke: "I Grekland fanns det fria människor därför att det fanns slavar." Längtan till "skapande" och fruktan för "arbete" leder till en privat dygde-

moral. "Det viktigaste är att behärska sig själv", den parollen möter gång efter annan. En genomförd disciplin, med kyskhets, asketiskt liv över huvud taget, bestämda timmar för arbetet (i ordets "högre" mening) blir under en tid ett prov på förmågan av självbehärskning. Ett slags moral uppnås alltså "gratis" (utan metafysiskt fäste) genom skaparviljan, ambitionen.

Den egocentriska nihilismen befinns också motivera en social eller nationell solidaritet. Camus söker militär eller civil tjänst under kriget. "Att av diletterantism isolera sig och skilja sig från sin miljö, det är att pröva den mest illusoriska av friheter. Det är därför som jag måste söka att göra tjänst." Även dessa ord kunde vara skrivna av Barrès då han från jagkulten övergick till kulten av "jorden och de döda". Men några formuler — "absurditeten", "valet" — pekar hän mot den filosofi (eller jargong) som senare fick beteckningen existentialism och blev modern genom Sartre.

HERBERT TINGSTEN